

משה רבנו

מורים יקרים*,

אחד היעדים המרכזיים בלימוד התנ"ך הוא הכרת הדמויות המתוארות בו. משימה זו עוסקת בדמות המרכזית ביותר בתורה

— **משה רבנו**.

משה רבנו היה גדול הנביאים והמנהיגים שקמו לעם ישראל:
"לֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה עוֹד."

משה הוא הרועה הנאמן אשר גאל את ישראל ממצרים והנהיגם במדבר ארבעים שנה. משה הוא נותן התורה, מקים המשכן, אב הנביאים ו"נאמן ביתו" של הקב"ה. במשימה זו יידרשו התלמידים לסקור מקורות שונים העוסקים בדמותו של משה, להגדיר את המידות והערכים שלו ולאפיין את דמותו באמצעות תוצר אישי.

מטרות המשימה הן לעורר את התלמיד לחשוב מה אפשר ללמוד מדמותו של משה רבנו שמתאים גם לחיינו היום, לקשר בין הכתוב בתנ"ך ובין החיים היום, ולהבין את המציאות של אז לעומת היום.

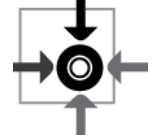
*המדריך למורה מנוסח בלשון זכר, אבל הוא מיועד גם למורים וגם למורות.

ידע קודם

המשימה מיועדת לתלמידי כיתות ה אשר סיימו ללמוד את חומש דברים. המשימה היא משימת רוחב המפנה את התלמידים למקורות שונים בחומשים שמות, ויקרא, במדבר ודברים.

המיומנויות הנבדקות

1. הכללה – הגדרת תכונות של משה על ידי הסקה מכמה מקורות;
2. אפיון דמות – לימוד מתוך מעשים, תיאורים וציטוטים, ו"תרגומם" לתכונות ולמידות המאפיינות את משה.

התנאים לביצוע המשימה

עבודה אישית ועבודה קבוצתית, בכיתה ובבית.

התוצר המצופה מהתלמיד

1. דף אירועים "חיי משה";
2. טבלה מסכמת של תכונות מרכזיות של משה;
3. נאום על משה רבנו או תכנון דגם של חדר במוזאון, המציג את דמותו של משה כמנהיג.

החומרים לביצוע המשימה

המשימה לתלמיד "משה רבנו", שיש בה דף איורים בנושא אירועים מחיי משה.

שלב 1: בעקבות משה

עבודה אישית בכיתה

חלק זה מתקשר למיומנות החמישית במסמך המיומנויות – היכולת לאפיין דמות לפי הנאמר בפסוקים. השלב הראשון במשימה הוא עבודה אישית. על התלמידים "לאסוף" מידע על משה רבנו מתוך מקורות נתונים, כדי שאחר כך יוכלו להסיק מתוך המידע הזה מהן התכונות והמידות המאפיינות את משה רבנו. במשימה לתלמיד מוצגים שמונה אירועים מהתורה, וכל אירוע מוצג באיור עם כותרת והפניה למקור. התלמיד נדרש להסיק מכל אירוע מה אפשר ללמוד על משה ואילו תכונות מאפיינות את דמותו. לשם כך אפשר להנחות את התלמידים לכתוב על סמך מה שקראו את הפעולות שמשה עושה, את מה שהוא אומר, את מה שאומרים עליו וכדומה. (לדוגמה, משה נאבק ברועים, ה' מקבל את תפילת משה, משה אומר ליהושע: "המקנא אתה לי"? הכתוב מעיד על משה "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה, עֲנֵן מְאֹד" (במדבר יב, ג).)

בחלק האחרון של שלב 1 התלמיד נדרש להשתמש בהכללה: עליו להתבונן מחדש בדפי האירועים מחיי משה, ולנסות לאתר תכונות או מידות טובות או ערכים של משה החוזרים על עצמם. אפשר להציע לתלמידים לציין תכונות חוזרות בעזרת צבעים, וכאן יש תפקיד חשוב למורה בהנחיית התלמידים. ישנן תכונות דומות, שאפשר להחליט לצבוע אותן באותו צבע, לדוגמה: "עזרה לחלש" ו"חסד", אולם באותה מידה תלמיד יכול לטעון כי יש הבחנה בין שתי התכונות האלה ולסמן כל אחת מהן בצבע אחר. מומלץ למורה שיסביר ואף ידגים את שתי האפשרויות האלה. אחרי שתסתיים העבודה בשלב 1, תהיה לתלמיד רשימה של תכונות וערכים המייצגים בעיניו את משה. ברשימה הוא יסמן את התכונות החוזרות על עצמן באירועים שונים.

הנחיות לביצוע המשימה

שלב 2: דמותו של משה

עבודה אישית ועבודה קבוצתית בכיתה

הנושא – זיהוי תכונות מרכזיות בדמותו של משה
המיומנות – אפיון הדמות; שימוש בהכללה

כל תלמיד יחשוב על שתי תכונות של משה שלדעתו הן מרכזיות ובעלות חשיבות רבה להיותו מנהיג. על המורה לוודא כי התלמידים מבינים כיצד לבחור את שתי התכונות או את שני הערכים, שכן יכולים להיות קריטריונים שונים לבחירה זו. לדוגמה אפשר להגדיר תכונה כמרכזית אם היא באה לידי ביטוי בכמה אירועים, אפשר להגדיר תכונה כמרכזית אם היא נראית חשובה בעיני התלמידים, ואפשר להגדיר תכונה כמרכזית אם יש לה השפעה רבה על העם אף על פי שהופיעה רק פעם אחת. התלמיד יכתוב את התכונות בטבלה ויענה על השאלות שבטבלה בנוגע לכל אחת מהתכונות שבחר. לפניכם דוגמה לטבלה מלאה:

מדוע בחרתם בתכונה זו? (האם היא מרכזית מאוד? האם היא מהותית או חשובה בעיניכם?)	היכן באירוע התכונה באה לידי ביטוי? / על אילו פסוקים הסתמכתם?	באילו אירועים התכונה באה לידי ביטוי?	
מנהיג צריק להיות אחד קודם כל דואל לעם שלו.	- "ויצא אל אחיו לראות ב"ספלתם", ולא יכל לראות שאחיו מוכים. - משה התפלל על עם ישראל כדי להציל אותם. - משה קודם כל דאל לעם ישראל יהיה מנהיג שירש אותו ואחר כך דאל לעמו.	בארמון פרעה בחטא המרמלים בגשורת מותו	תכונה/ערך 1 דאל לעם ישראל
כי למרות שהוא כל כך גדול הוא לא מתאמה בנה.	- משה חושב שהוא לא ראוי להנהיג. - "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".	במצוק מצרים בחטא מרים	תכונה/ערך 2 ענווה

בשלב זה כדאי לעודד את התלמידים לבסס את טענותיהם לא רק על שמונת האירועים שבדף האיורים. יש להניח כי אירועים אלה יספיקו להגדרת התכונות, אולם בשאלה עד כמה הן מרכזיות, יוכלו תלמידים להשתמש בידע אישי וגם להתבסס על מקורות אחרים בתורה שלא הובאו בדף (כגון עשר המכות, חטא העגל, נחש הנחושת).

לאחר שכל התלמידים ישלימו את הטבלה, יש לחלק אותם לקבוצות דיון. התלמידים בכל קבוצה צריכים להגיע להחלטה משותפת בנוגע לתכונות המרכזיות של משה כמנהיג. לשם כך ינסו תלמידי הקבוצה לשכנע זה את זה מדוע התכונות שבחרו הן המרכזיות ביותר. בעבודה הקבוצתית יידרש התלמיד "להתמודד" עם חבריו בקבוצה, לנסות לשכנע אותם אבל גם להקשיב לדבריהם, כדי להגיע להסכמה של הקבוצה כולה על שתי תכונות מרכזיות המאפיינות את משה רבנו. על המורה לוודא כי הדיון בקבוצה מתקיים בהשתתפות כל התלמידים.

בסיום שלב זה ייערך דיון בכיתה שבו תציג כל קבוצה את התכונות שלדעתה הן המרכזיות באישיותו של משה. דיון זה הוא הבסיס לחלק הבא של המשימה.

שלב 3: הנואם הצעיר או האדריכל הצעיר

עבודה אישית בכיתה ובבית

שלב 3 הוא חלק חשוב מאוד במשימה משום שיש בו מקום לביטוי אישי של התלמיד.

בחלק זה יש שתי האפשרויות:

א. כתיבת נאום;

ב. עיצוב חדר.

מומלץ להציע לתלמידים את שתי האפשרויות, וכל תלמיד יבחר אחת מהן. בדרך זו יוכלו לבוא לידי ביטוי יכולות שונות של התלמידים.

אפשרות אחרת היא שהמורה יבחר באפשרות וכל תלמידי הכיתה יבצעו אותה משימה, לדוגמה: המורה יכין עם תלמידיו תערוכה כיתתית וכל תלמיד או כל זוג תלמידים יכינו מוצג אחר.

התוצר

באפשרות הראשונה התוצר הוא נאום כתוב העוסק בדמותו של משה כמנהיג. מומלץ לתלות את דפי הנאומים של התלמידים על לוח מיוחד שיוקדש לכך בכיתה. יש מקום לתת לתלמיד לנאום את נאומו בפני הכיתה. באפשרות השנייה התוצר הוא דגם של חדר במוזאון, המייצג את דמותו של משה כמנהיג. התוצר מלווה בהסבר לצופים.

שימו לב: באפשרות השנייה, שבה התלמיד הוא "אדריכל צעיר", אפשר להכין דגם של חדר במוזאון כאמור לעיל, אבל אפשר גם פינה אחת בחדר, או מוצג אחר שאינו חדר או להציג תכנון של חדר – במצגת או בכל תצוגה אחרת.

תיאור רמות הביצוע	רמות ביצוע הקריטריון	הנושא
<p>השגת היעד : בחירה של תכונות וקישור ברור ביניהן ובין הפסוקים המתארים את מעשיו של משה ;</p> <p>הבאת נימוקים רלוונטיים לבחירה של התכונות המרכזיות באישיותו של משה, אם כיוון שהן באות לידי ביטוי במצבים רבים, או שיש להן השפעה מכרעת על משה ועל מנהיגותו.</p> <p>קרוב להשגת היעד : בחירה של תכונות וקישור חלקי בלבד ביניהן ובין הפסוקים המתארים את מעשיו של משה ;</p> <p>הבאת נימוקים רלוונטיים לבחירה של התכונות המרכזיות באישיותו של משה, או נימוקים רק לחלק מהתכונות שנבחרו.</p> <p>בתחילת הדרך : בחירה של תכונות ללא קישור ביניהן ובין הפסוקים המתארים את מעשיו של משה ;</p> <p>הבאת נימוקים לא רלוונטיים לבחירה של התכונות המרכזיות באישיותו של משה, או אי הבאת נימוקים לבחירה של התכונות המרכזיות.</p>	<p>אפיון דמות : ביסוס התוכן על סמך הכתוב ; הכללה</p>	<p>שלב 2 : זיהוי תכונות מרכזיות באישיותו של משה</p>
<p>השגת היעד : נאום הכולל את מרבית המאפיינים האלה :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ציון תכונות מרכזיות באישיותו של משה ; אפיון הדמות מבוסס על הכתוב בתורה ; ● נאום הכולל ציטוט פסוקים המחזקים את קיומן של התכונות שצוינו ; ● הדגשת ערכים שיש להם השלכות על חיינו כיום ; ● שימוש בהכללה כדי להביע מסר מרכזי הקשור למשה ולא ביטוי של פרט בודד ; ● הרחבת הנאום מעבר לנדרש : ציון אירועים ופרטים אחרים מהתורה ולא רק ציון אירועים שהובאו במשימה. <p>קרוב להשגת היעד : נאום הכולל רק כחצי מהמאפיינים הללו, או שחלקם אינו מיטבי.</p> <p>בתחילת הדרך : נאום הכולל רק מאפיין אחד מהמאפיינים הללו.</p>	<p>אפיון דמות : ביסוס התוכן על סמך הכתוב ; הכללה</p>	<p>שלב 3 : כתיבת נאום</p>

שלב 3:

**תכנון והכנה
של מוצג**

השגת היעד: מוצג הכולל את המאפיינים האלה:

- הסבר ברור המלווה את המוצג;
  - המוצג מבטא את התכונות המיוחדות לו באופן סימבולי;
  - דף ההסבר למוצג מסביר את הקשר לפסוקים;
  - יש היבטים שונים של תכונה מרכזית אחת או התייחסות למגוון תכונות;
- קרוב להשגת היעד:** מוצג הכולל את המאפיינים השונים, אך חסר בו הקשר לפסוקים, או שאין בו היבטים שונים של תכונה מרכזית או מגוון תכונות.
- בתחילת הדרך:** מוצג שאינו כולל אף אחד מהמאפיינים באופן שלם וברור.

דוגמאות לתוצרי התלמידים – נאום

השגת היעד: בנאום ישנה התייחסות לתכונות, למקורן בפסוקים, התכונה הראשונה והמרכזית – אכפתיות וחמלה נלמדת בדרך הכללה, תוך התייחסות להופעתה בשלשה מקרים. ישנם הסברים מתאימים לתכונה שאותה מוצא הכותב בפסוקים, כמו: "משה לא נשאר אדיש לעוול, ולא חשב על ההשלכות...", "בשביל להתייבב מול פרעה ולומר לו...דרוש הרבה אומץ לב" ישנה התייחסות רלוונטית המסבירה את החשיבות של התכונות בעיני הכותב: "כל מנהיג צריך שיהיו לו התכונות...מקווה שהמנהיגים שלנו כיום ילמדו.."

משה רבנו – מנהיג

שלום לכולם!

אני חושב שמשה רבינו היה גדול המנהיגים שהיה לישראל מאז ומעולם. אני בחרתי להציג מספר תכונות חשובות של משה רבינו שמצאו חן בעיני ומלמדות מהי מנהיגות טובה.

משה רבינו הינו מנהיג אכפתי, עוזר לזולת ובעל חמלה. תכונות אלה ניתן לראות בשלושה מקרים המופיעים בספר שמות פרק ב פסוקים יא – יז. במקרה הראשון כאשר משה מתערב ומציל איש עברי מפני איש מצרי, במקרה השני כאשר משה מתערב בין שני עברים ניצים ובמקרה השלישי כאשר משה עוזר לבנות מדיין מול הרועים אשר לא נתנו לצאן שלהן לשתות. משה לא נשאר אדיש לעוול שהוא ראה מול עיניו ולא חשב על ההשלכות שעלולות להיגרם לו בשל מעשיו. לכן אני חושב שמשה רבנו הוא מנהיג אכפתי עוזר לזולת ובעל חמלה.

תכונה נוספת הבולטת אצל משה רבינו היא אומץ ליבו. בחומש שמות פרק ה פסוק א מסופר שמשה מתייבב יחד עם אהרון לפני פרעה ללא פחד ואומר לו לשחרר את עם ישראל. בשביל להתייבב מול פרעה ולומר לו את הדברים האלה צריך המון אומץ.

משה רבינו הינו מנהיג שמבצע משימות ובעל שליחות כמו שראינו בעת קבלת התורה בהר סיני. בחומש שמות פרק י"ט פסוק י"ד מסופר שמשה כשליח נאמן ומסור ביצע את כל המשימות שנתן לו הקב"ה וראה בהן שליחות. ולכן אני חושב שמשה רבנו הוא מנהיג שמבצע משימות ובעל שליחות.

משה רבינו הינו גם מנהיג סלחן כמו שראינו בסיפור עם מרים ואהרון. בחומש במדבר פרק י"ב פסוק י"ג מסופר שמרים ואהרון מדברים לשון הרע על משה וכתוצאה מכך מרים חלתה בצרעת. למרות זאת משה סולח לה ואפילו מתפלל עליה. ולכן אני חושב שמשה רבנו הוא מנהיג סלחן.

מכל הסיפורים האלו אנו למדים שמשה רבנו הוא המנהיג הכי טוב שהיה לישראל מאז ומעולם, וכל מנהיג צריך שיהיו לו תכונות שכוללות: אומץ, עזרה לזולת, לבצע משימות על הצד הטוב ביותר ולהיות סלחן. אני מקווה שהמנהיגים שלנו היום, ילמדו מתכונותיו של משה רבנו. תודה רבה על ההקשבה!

דוגמאות לתוצרי התלמידים – נאום

קרוב להשגת היעד: הנאום כתוב בצורה של חמש פסקאות: הקדמה, וארבע פסקאות המתארות ארבע תכונות של משה. בכולן יש קישור לדוגמאות מהפסוקים.

רק באחד מארבעת הסעיפים התלמיד עשה הכללה (אהבת העם). בשאר התכונות – התלמיד מציין דוגמה אחת. אין הרחבה או עיסוק בחשיבותה של תכונה (כגון: לימינו, ומה ניתן ללמוד מכך).

השימוש בדוגמה הראשונה אינו תואם לתכונה. התכונה היא "עניו שקט וטוב לב" והדוגמה היא שמשה קיבל את ציווי ה' ו"לא התווכח". זו דוגמה שאינה קשורה לטוב לב. בנוסף, אין כל בסיס לתיאור של משה כ"שקט".

ברמת התוכן, תלמיד שלמד את ספר דברים צריך לדעת כי משה התפלל והתווכח עם הגזרה עד שהקב"ה אמר לו: "רב לך!".

בס"ד

משה רבנו

משה אחד מגדולי הנביאים בעם ישראל, היה בנם של יוכבד ועמרם, ואח של אהרן ומרים, נשוי לציפורה ושני בנים: גרשום ואליעזר. משה נולד ב-ז באדר בשס"ח ונפטר ב-ז באדר בתפ"ח בארץ גושן במצרים, משה הנהיג את בני ישראל 40 שנה, ב-40 השנים הללו הספיק משה להציל את בני ישראל ממצרים, לקבל את התורה במעמד הר סיני ועוד... תכונותיו הבולטות של משה הן: ענווה, סלחנות ואהבת העם, מסירות ואיש רוח.

ענווה: משה תמיד היה ענו שקט וטוב לב הוא לא השוויץ בחלקו לדוגמא: "כשמשה הכה בסלע זה אמר לו שהוא לא יכנס לארץ ישראל שזה חלום חיוו משה לא התווכח עם ה' ושתק.

סלחנות: משה תמיד היה סולח, דוגמא: מתי שמרים ואהרון דברו עליו לשון הרע ה' העניש את מרים בצרעת ומשה התחנן לה שיסלח לה ושירפא אותה כמה שיותר מהר

אהבת העם: תמיד שבני ישראל היו עושים חטאים וה' היה מעניש אותם, משה היה מתחנן לה שיסלח להם ולא יעשה להם שום דבר רע, דוגמא: מתי שבני ישראל אמרו למשה שהם מעדיפים להיות עבשיו במצרים ה' התעצבן מאוד ורצה להרוג את כל בני ישראל וליצור ממושה עם חדש, משה התחנן פני ה' שלא יהרוג אותם.

מסירות: משה תמיד היה נאמן לה ולעם ישראל דוגמא: במצרים כשמשה ראה מצרי מכה יהודי, רץ משה למצרי והרג אותי למרות שהיה יכול להישאר בית פרעה.

דוגמאות לתוצרי התלמידים – חדר

הערה: במדריך מובא רק ההסבר של התלמידה למוצג. החדר עצמו עוצב בפועל כפי שמתואר.

השגת היעד:

יש ביטויים סימבוליים לתכונות (צניעות, שליחות), תחנות חיים וייעוד. ישנה הכללה של התכונות, ולא רק ציוני דוגמאות נקודתיות. יש קישור מקסים המרחיב את ההסתכלות מהמובא בתנ"ך לימינו אנו – ארון הספרים היהודי, חכמת ישראל, שמקורה מתחיל מתורת משה הקישור לפסוקים נעשה בצורה עקיפה (במקרה הזה גם נכונה) שהרי ברור ההקשר של ה"מטה", ה"סנה", "לוחות הברית". אפשר לבקש מהתלמידה להוסיף פסוק שיעטר את הכניסה לחדר.

חדר למשה רבנו

בכדי להכין חדר למשה רבנו, ניסיתי לחשוב מי הוא משה רבנו, מה התכונות הבולטות שלו, מה המעשים שלו, היכן הדאגות שלו.

הבנתי שמשה רבנו היה קודם כל איש של אמונה ומנהיג. הוא גדל בארמון המלך, אבל נשאר אדם צנוע שלא ביקש לעצמו שום דבר מיוחד. רק רצה את טובת העם. ברגע שה' מתגלה אליו, למרות החינוך המצרי שהוא קיבל, הוא לוקח את התפקיד המאוד קשה שניתן לו, ומתוך אמונה אמיתית בה', הוא עובד כל הזמן למען עם ישראל.

מכיוון שמשה היה מאוד צנוע, השתדלתי שהחדר לא יהיה מפואר, אבל יזכיר לו נקודות חשובות בחיים שלו, ואת המטרה של הוא נועד – להביא את בני ישראל לארץ ישראל ולהפוך אותם להיות עם מיוחד שמאמין בקב"ה.

מיטה – בצורת התיבה שבה הונח משה כשנולד.

מטה – המטה איתו עשה משה את נפלאות ה'.

לול – משה היה איש משפחה אני חושבת שהיה רוצה את המשפחה שלו קרובה אליו, באותו חדר.

הסנה - להזכיר למשה את המפגש הראשון שלו עם ה'.

דגם של הפירמידות – להזכיר למשה תמיד מה הייעוד שלו – ממה הוא גאל את בני ישראל.

לוחות הברית – אין יותר מתאים ממשה לשמור על 10 הדיברות שניתנו לעם ישראל...

ארון הספרים היהודי – מסמל את האמונה של משה רבנו בה' ונועד להודות גם למשה – שבלעדיו לא הייתה לנו כל החכמה הזו.

התמונות על הקיר – מזכירות למשה רבנו נקודות חשובות בחייו ומראות לו את היעד – ארץ ישראל, שאליה הוא מוביל את העם, אך לא נכנס אליה.

הערה: במדריך מובא רק ההסבר של התלמיד למוצג. החדר עצמו עוצב בפועל כפי שמתואר.

קרב להשגת היעד: ביצוע יפה ברמה האומנותית: ישנו ביטוי סימבולי (והסבר) לתכונות של צניעות, קדושה וענווה. חסרה בעבודה הקישור לפסוקים, וחיבור התכונות למסופר בכתוב: מעשים, אירועים, או אמירות. אפשר להנחות את התלמיד להשלים את הפער: מאיפה הידיעה שמשה עניו? כיצד המקור בא לידי ביטוי בעבודה? מאיפה הידיעה שמשה קדוש? מה בפסוקים יקבל ביטוי בעבודה? וכדומה

החדר של משה רבנו

משה רבנו היה הנביא הראשון והקדוש ביותר בתולדות עם ישראל. כמו שנאמר באדון עולם: "לא קם בישראל כמשה עוד". לדעתי התכונות הבולטות של משה רבנו הם: ענווה, צניעות וקדושה. בחדר שעיצבתי רואים הרבה צניעות. אם תסתכלו, תראו שאין הרבה רהיטים וקישוטים בחדר של משה. המיטה מאוד נמוכה ויש לו מקלות במקום כרית. התכונה הזאת מתבטאת גם דרך הקש על הרצפה במקום שטיח מפואר. תכונה נוספת שבולטת במשה היא הקדושה. לכן יצרתי למשה רבנו ספרייה הכוללת הרבה ספרי קודש. התכונה האחרונה שבחרתי למשה רבנו היא ענווה. ידוע שמשה היה ענו מכל אדם. אני משערת שאם משה רבנו היה חי היום הוא היה מקבל השראה ולומד מרבנים רבים. לכן תליתי בחדר תמונות של רבנים גדולים.

החומרים המעצבים את החדר:

1. דאס
2. טוליפ
3. קרטון
4. מקלות ארטיק
5. מקלות גפרור
6. נייר גרוס
7. תמונות מודפסות